

Rapport

Datum: 21 april 2006

Rapportnummer: 2006/157

Klacht

Verzoeker klaagt over het optreden van ambtenaren van het regionale politiekorps Limburg Zuid op 5 oktober 2001. Hij klaagt er met name over dat:

- hij, zijn (toenmalige) vriendin en haar minderjarige zoon, toen zij voor het doen van aangifte op een bepaald tijdstip op het politiebureau een afspraak hadden gemaakt, twee uur hebben moeten wachten, voordat zij door twee ambtenaren van voormeld politiekorps te woord werden gestaan;
- een politieambtenaar tegen hem heeft geschreeuwd en heeft geprobeerd hem te provoceren;
- politieambtenaren de zoon van zijn (toenmalige) vriendin eerst als verdachte hebben verhoord en diens aangifte tijdens dat verhoor hebben opgenomen.

Beoordeling

Algemeen

1. Verzoeker had met de politie een afspraak gemaakt voor 5 oktober 2001 om 9.00 uur voor het doen van aangifte. Verzoeker, zijn (toenmalige) vriendin H. en haar twaalfjarige zoon W. wilden aangifte doen van mishandeling van W. door twee begeleiders van het internaat waar W. destijds verbleef. Op 5 oktober 2001 meldden verzoeker, W. en H. zich op het politiebureau. Tussen politieambtenaar Th. en verzoeker vond een woordenwisseling plaats over de aangifte.
2. Op 24 juli 2002 wendde verzoeker zich tot de Nationale ombudsman met een klacht over de wijze waarop de politieambtenaren zich jegens hen hadden gedragen bij het opnemen van de aangifte en bij het verhoor van W. Gelet op het feit dat de klacht nog niet was behandeld overeenkomstig de klachtenprocedure van het regionale politiekorps Limburg Zuid, is de klacht van verzoeker op 12 september 2002 doorgezonden naar de beheerder van dit korps.
3. In het kader van de interne klachtenprocedure voerde verzoeker op 21 november 2002 een gesprek met de klachtonderzoeker van de politie. Aangezien de informele behandeling van de klacht niet naar tevredenheid van verzoeker was verlopen, werd de klacht voorgelegd aan de korpsbeheerder. Nadat de commissie voor politiekklachten advies had uitgebracht, verklaarde de korpsbeheerder bij brief van 31 december 2003 twee klachten van verzoeker ongegrond en onthield zich van een oordeel ten aanzien van de derde klacht. Aangezien verzoeker zich niet kon vinden in het oordeel van de korpsbeheerder, wendde hij zich op 28 december 2004 wederom tot de Nationale ombudsman.

I. Ten aanzien van het wachten

Bevindingen

1. Verzoeker klaagt erover dat hij, zijn (toenmalige) vriendin H. en haar minderjarige zoon W., toen zij voor het doen van aangifte om 9.00 uur op 5 oktober 2001 op het politiebureau een afspraak hadden gemaakt, twee uur hebben moeten wachten, voordat zij door twee ambtenaren van voormeld politiekorps te woord werden gestaan. Verzoeker stelde hierbij dat hij, H. en W. ongeveer een kwartier te laat op het politiebureau waren, omdat zij de trein hadden gemist. Dit hadden ze telefonisch doorgegeven aan de politie. Op het politiebureau aangekomen kregen ze te horen dat ze nog even moesten wachten, omdat de politieambtenaren die de aangifte zouden opnemen waren weggeroepen voor een noodgeval. Tegen 11.00 uur werden ze te woord gestaan door de politieambtenaar Th. Verzoeker stelde verder in zijn brief van 28 december 2004 dat de politie hen bewust twee uur had laten wachten om hem ongeduldig te laten worden, in de hoop dat hij daardoor zou uitvallen tegen Th.

2. Tijdens de behandeling van de klacht door de commissie voor politiekachten op 4 december 2003 verklaarden politieambtenaren Th. en Ty. dat vooraf al bekend was dat de afspraak met verzoeker op 5 oktober 2001 om 9.00 uur niet door kon gaan. Zij moesten namelijk elders zijn in verband met dringende dienstomstandigheden. Zij hadden geprobeerd verzoeker te bereiken. Aangezien dit niet lukte, hadden zij dit aan de balie doorgegeven, aldus Th. en Ty.

Verzoeker gaf tegenover de klachtencommissie aan dat hij betwijfelde of de politie had geprobeerd hem of H. te informeren. De politie had namelijk geen gegevens van hem of van H. Bovendien had de politieambtenaar, toen verzoeker belde dat ze later zouden komen, niet gemeld dat de betrokken politieambtenaren niet aanwezig waren.

De klachtencommissie oordeelde in haar advies van 22 december 2003 dat bij de politie omstandigheden kunnen voorkomen, waardoor gemaakte afspraken niet kunnen worden nagekomen. Ook in dit geval was het kennelijk noodzakelijk dat de twee betrokken politieambtenaren elders dringend moesten zijn. Ook klager was niet op het afgesproken tijdstip aanwezig, echter wel met kennisgeving. Volgens de klachtencommissie was er een door beide partijen ongewild ontstane situatie. De klachtencommissie oordeelde verder geen reden te hebben om te twifelen aan de verklaringen van Th. en Ty. dat zij hadden getracht klager in kennis te stellen van de onmogelijkheid om op het afgesproken tijdstip aanwezig te zijn. De klachtencommissie achtte het optreden dan ook niet van dien aard dat het als onbehoorlijk diende te worden gekwalificeerd.

Bij brief van 31 december 2003 ontving verzoeker het oordeel van de korpsbeheerder. De korpsbeheerder verwees in zijn brief naar het advies van de klachtencommissie van 22 december 2003 en nam de overwegingen van de klachtencommissie over.

3. In een rapport, opgemaakt door klachtrappporteur van de politie J. op 7 juli 2005, is onder meer het volgende opgenomen. Betrokken politieambtenaren waren tijdens hun dienst weggeroepen voor een spoedmelding. Toen verzoeker telefonisch doorgaf dat hij

later op het politiebureau zou zijn, is hem niet meegedeeld dat de betrokken politieambtenaren plotseling waren weggeroepen. Volgens J. is het het meest waarschijnlijk dat het tijdstip van de spoedmelding was gelegen na het telefoontje van verzoeker. Aangezien van verzoeker geen telefoonnummer bekend was, kon hij niet worden teruggebeld.

4. De korpsbeheerder liet bij brief van 29 augustus 2005 weten bij zijn eerdere standpunt van 31 december 2003 te blijven en achtte de klacht niet gegrond.

5. In reactie op het standpunt van de korpsbeheerder stelde verzoeker bij brief van 31 oktober 2005 onder meer dat politieambtenaar Th. tijdens het gesprek op 5 oktober 2001 tegen hem had gezegd dat ze een verkeerd tijdstip had afgesproken.

6. Verzoeker stuurde op 8 december 2005 de bandopname van het gesprek van 5 oktober 2001 naar de Nationale ombudsman. Op deze bandopname is te horen dat politieambtenaar Th. aangeeft dat ze zich had vergist in het tijdstip. Ze had geprobeerd H. telefonisch te bereiken, hetgeen niet was gelukt.

7. Politieambtenaar Th. verklaarde op 15 december 2005 tegenover een medewerkster van het Bureau Nationale ombudsman dat ze zich het voorval niet precies meer kon herinneren. Ze gaf aan dat als ze eerder tegenover de klachtencommissie had verklaard dat vooraf bekend was dat de afspraak met verzoeker niet door kon gaan, dat dit dan wel waar zal zijn. Th. gaf verder aan dat het opnemen van de aangifte/verhoor niet was overgenomen door andere politieambtenaren omdat zij en Tij. van de zaak op de hoogte waren. Als een verhoor wordt overgedragen, dan moet iemand zich helemaal inlezen. Ze wilden W. zelf spreken en horen als verdachte.

Beoordeling

8. Het vereiste van correcte bejegening houdt onder meer in dat bestuursorganen burgers als mens respecteren en hen beleefd behandelen.

9. Gelet op de verklaringen van politieambtenaar Th. en verzoeker acht de Nationale ombudsman het aannemelijk dat het Th. vooraf bekend was dat de afspraak op 5 oktober 2001 niet kon doorgaan en dat een verkeerd tijdstip was afgesproken. De Nationale ombudsman kan zich voorstellen dat bij de politie omstandigheden kunnen voorkomen waardoor afspraken niet kunnen worden nagekomen. Hierop kan in dit geval geen beroep worden gedaan, aangezien vooraf een verkeerd tijdstip was afgesproken.

Verder acht de Nationale ombudsman het aannemelijk dat Th. - tevergeefs - heeft geprobeerd om verzoeker of H. te bereiken. Dit doet echter niet af aan het feit dat vooraf een verkeerd tijdstip is afgesproken. De Nationale ombudsman is van oordeel dat een vergissing bij het maken van een afspraak denkbaar is en op zichzelf niet onbehoorlijk hoeft te zijn. Echter indien een ambtenaar een dergelijke vergissing maakt, mag op zijn minst verwacht worden dat dit onmiddellijk bij aankomst aan de betrokkene wordt meegedeeld onder aanbieding van excuses en dat men betrokkene niet twee uur laat wachten zonder mededeling te doen van de vergissing.

Gelet hierop, is de Nationale ombudsman van oordeel dat de politie heeft gehandeld in strijd met het vereiste van correcte bejegening.

De onderzochte gedraging is op dit punt niet behoorlijk.

II. Ten aanzien van het schreeuwen en het provoceren

Bevindingen

1. Verder klaagt verzoeker erover dat een politieambtenaar tegen hem heeft geschreeuwd en heeft geprobeerd hem te provoceren. Verzoeker stelde dat hij bij het opmaken van de aangifte aanwezig wilde zijn. Toen hij hierover met politieambtenaar Th. in discussie ging, viel zij tegen hem uit en begon tegen hem te schreeuwen. Van de discussie had verzoeker een geluidsopname gemaakt.

2. Tijdens de behandeling van de klacht door de commissie voor politiekachten op 4 december 2003 verklaarde politieambtenaar Th. dat verzoeker had geëist bij de aangifte aanwezig te zijn. Aangezien de moeder, de wettelijk vertegenwoordiger van de jongen, aanwezig was had zij verzoeker meegedeeld dat alleen de moeder aanwezig mocht zijn bij het verhoor. Verzoeker had zich hierover opgewonden en bleek niet voor rede vatbaar. Hierdoor had zij uiteindelijk met de nodige stemverheffing tegen verzoeker gesproken. Zij had hierbij geen beledigende woorden of scheldwoorden gebruikt.

De klachtencommissie oordeelde dat de door verzoeker gemaakte bandopnames, waarvan Th. niet in kennis was gesteld, door hem niet ter beschikking van de klachtbehandelaar werden gesteld. Hierdoor kon niet worden vastgesteld of verzoekers beweringen juist waren. Volgens de klachtencommissie was er sprake van tegengestelde verklaringen. Zij zag geen redenen om de verklaring van verzoeker meer aannemelijk te achten dan die van Th., en onthield zich derhalve van een oordeel.

Bij brief van 31 december 2003 verwees de korpsbeheerder naar het advies van de klachtencommissie en nam de overweging van de commissie over.

3. De korpsbeheerder liet bij brief van 29 augustus 2005 weten - zonder nadere motivering - de klacht van verzoeker niet gegrond te achten.

4. Verzoeker stuurde op 8 december 2005 de bandopname van het gesprek van 5 oktober 2001 naar de Nationale ombudsman. Op de delen van de bandopname die verstaanbaar zijn, is te horen dat politieambtenaar Th. met stemverheffing tegen verzoeker praat en de opmerking "U irriteert mij mateloos" maakt. Verder blijkt dat H. en W. nauwelijks iets zeggen en dat verzoeker het woord voert. Door de betrokkenen wordt voorts alleen gesproken over het doen van aangifte, niet over het opnemen van een verhoor.

5. Politieambtenaar Th. verklaarde op 15 december 2005 tijdens het onderzoek van de Nationale ombudsman dat verzoeker haar irriteerde. Ze heeft ook met stemverheffing gezegd: 'U irriteert mij mateloos'. Zij gebruikte geen scheldwoorden. Ze wilde namelijk graag met moeder (de wettelijke vertegenwoordiger) en zoon een gesprek voeren over de zaak. Verzoeker sprong daar iedere keer tussen en onderbrak haar steeds. De moeder en zoon zeiden weinig. Verzoeker praatte daarnaast op de moeder in en sprak voor hen allebei. Hij had ook een agressieve uitstraling. Deze houding van verzoeker leidde bij haar tot irritatie.

Verder verklaarde Th. dat zij de zoon wilde horen als verdachte. Verzoeker en W. wilden kennelijk aangifte doen. Ze gaf aan dat ze hier wellicht niet duidelijk in was geweest en dat daardoor miscommunicatie was ontstaan.

Beoordeling

6.1 Ook dit klachtonderdeel dient te worden beoordeeld aan de hand van het hiervoor onder 1.7 genoemde vereiste van correcte bejegening.

6.2 Ten aanzien van een verhoor voorziet het Wetboek van Strafvordering niet in een recht van de verdachte om zich tijdens verhoren door een derde te doen bijstaan. Uitgangspunt is dat aan derden geen toegang wordt verschaft tot een verhoor, gelet op het belang van de waarheidsvinding en de ordentelijke gang van zaken tijdens dat verhoor.

6.3 Ten aanzien van een aangifte hoeft de politie in beginsel niet toe te staan dat een derde aanwezig is bij het opnemen van de aangifte, tenzij de aangever meedeelt de aanwezigheid van een derde als steun te ervaren.

7. Uit het onderzoek is gebleken dat er tijdens het gesprek miscommunicatie is ontstaan tussen politieambtenaar Th. en verzoeker. Th. wilde de zoon horen als verdachte, verzoeker wilde daarentegen aangifte doen van mishandeling. Vervolgens is een discussie ontstaan over het feit of verzoeker al dan niet bij het gesprek aanwezig kon zijn. Zoals onder 6.2 en onder 6.3 is aangegeven, maakt het echter verschil voor de aanwezigheid van verzoeker bij het gesprek of het gesprek betrekking heeft op het doen van een aangifte

of het afnemen van het verhoor als verdachte.

Gelet op de verklaringen kan verder worden vastgesteld dat politieambtenaar Th. geïrriteerd was door de houding van verzoeker en met stemverheffing tegen verzoeker heeft gesproken. Ze maakte hierbij de opmerking "U irriteert mij mateloos".

De Nationale ombudsman is van oordeel dat Th., door niet duidelijk te zijn over de aard van het gesprek en door met stemverheffing tegen verzoeker te spreken, heeft gehandeld in strijd met het vereiste van correcte bejegening.

De onderzochte gedraging is op dit punt niet behoorlijk.

III. Ten aanzien van het eerst als verdachte horen en het tijdens dat verhoor opnemen van de aangifte

Bevindingen

1. Voorts klaagt verzoeker erover dat politieambtenaren de zoon van zijn (toenmalige) vriendin eerst als verdachte hebben verhoord en diens aangifte tijdens dat verhoor hebben opgenomen. Verzoeker stelde hierbij dat ze een afspraak hadden gemaakt voor het doen van aangifte.

2. Uit het proces-verbaal van verhoor verdachte/aangifte, opgemaakt door politieambtenaren Th. en Tij. op 5 oktober 2001, blijkt dat de minderjarige W. in het bijzijn van zijn moeder eerst als verdachte is verhoord. Vervolgens is in hetzelfde proces-verbaal onder meer het volgende opgenomen:

"Gezien het bovenstaande wens ik (...) aangifte te doen van eenvoudige mishandeling door H."

3. In het rapport van de klachtonderzoeker, opgemaakt op 12 februari 2003, staat onder meer vermeld dat de politieambtenaren in deze zaak waren afgeweken van de standaardprocedure. Volgens de standaardprocedure wordt van een aangifte afzonderlijk proces-verbaal opgemaakt in het bedrijfsprocessensysteem X-pol. In dit geval werd de aangifte van W. integraal opgenomen in het verhoor als verdachte. Als gevolg hiervan kon het formulier "bewijs van aangifte" niet worden uitgereikt aan aangever. Aan hen is wel meegedeeld dat zij inzage konden krijgen in alle stukken betreffende de mishandeling en dat zij deze konden opvragen via de officier van justitie.

4. De klachtencommissie gaf in haar advies van 22 december 2003 aan dat het in de rede had gelegen om (ook) in dit geval eerst W. te horen als verdachte en vervolgens bij afzonderlijk proces-verbaal zijn aangifte op te nemen. Bij de aangifte had verzoeker aanwezig kunnen zijn omdat W. en zijn moeder, volgens verzoeker, dit ook kenbaar hadden gemaakt aan de betrokken politieambtenaren. Bovendien had in dat geval geen

verwijzing hoeven plaats te vinden naar de officier van justitie voor een afschrift van deze aangifte. De klachtencommissie oordeelde dat de gevolgde procedure door de betrokken politieambtenaren anders had kunnen verlopen, maar vond het te ver gaan om bedoeld optreden als onbehoorlijk aan te merken.

Bij brief van 31 december 2003 verwees de korpsbeheerder naar het advies van de klachtencommissie en nam de overweging van de commissie over.

5. De klachtonderzoeker stelde in zijn rapport, opgesteld op 7 juli 2005, dat W. in dezelfde zaak als waarin hij aangifte wenste te doen, eerder al was aangemerkt als verdachte. Hij diende hiervoor nog gehoord te worden. Aan een verdachte dient, voorafgaande aan zijn verhoor, de mededeling (cautieplicht) gedaan te worden op grond van artikel 29 Wetboek van Strafvordering. Als van W. eerst een aangifte was opgenomen, waarbij de cautieplicht niet van toepassing was, dan zou W. zichzelf mogelijk hebben belast zonder dat hem de cautie was meegedeeld. Dit zou kunnen leiden tot een ontslag van rechtsvervolging. Op basis hiervan werd door de politieambtenaren besloten W. meteen mee te delen dat hij niet tot antwoorden verplicht was en hem eerst te verhoren als verdachte.

6. De korpsbeheerder achtte de klacht van verzoeker bij brief van 29 augustus 2005 niet gegrond.

7. Politieambtenaar Th. verklaarde op 15 december 2005 tegenover een medewerkster van het Bureau Nationale ombudsman dat een aangifte normaal gesproken op een apart formulier dient te worden genoteerd. In dit geval was het verhaal van het verhoor en van de aangifte van W. hetzelfde en daarom werd het in hetzelfde formulier opgenomen.

Beoordeling

Ten aanzien van het eerst als verdachte horen

8. Het beginsel van fair play houdt voor bestuursorganen in dat zij burgers de mogelijkheid geven hun procedurele kansen te benutten. Dit brengt onder meer mee dat de politie verdachten en getuigen informeert over hun rechten.

9. In artikel 29 van het Wetboek van Strafvordering is bepaald dat een verdachte niet tot antwoorden is verplicht. Voor het verhoor wordt de verdachte medegedeeld dat hij niet verplicht is tot antwoorden (zie Achtergrond, onder 1). De Hoge Raad beschouwt als een verhoor 'alle vragen aan een door en opsporingsambtenaar als verdacht aangemerkte persoon betreffende diens betrokkenheid bij een geconstateerd strafbaar feit' (zie Achtergrond, onder 2).

10. Vast staat dat W. eerst als verdachte is gehoord. De Nationale ombudsman kan de korpsbeheerder volgen in zijn redenering dat W. eerst als verdachte is verhoord, gelet op

de cautieplicht van artikel 29 van het Wetboek van Strafvordering, aangezien de aangifte en het verhoor op dezelfde gebeurtenis betrekking hadden. Aldus moest voorkomen worden dat W. zichzelf belastte in zijn verhoor als aangever. De politie heeft hiermee niet gehandeld in strijd met het beginsel van fair play.

De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

Ten aanzien van het tijdens het verhoor opnemen van de aangifte

11. Het vereiste van professionaliteit houdt in dat ambtenaren met een bijzondere training of opleiding jegens burgers overeenkomstig de standaarden van hun beroepsgroep handelen.

12. Allereerst merkt de Nationale ombudsman op dat tijdens het onderzoek is gebleken dat de kern van de klacht zich richt op het feit dat de aangifte is opgenomen in hetzelfde proces-verbaal als het verhoor. De klacht is derhalve ook als zodanig verstaan.

Tijdens het onderzoek is gebleken dat tijdens het verhoor de aangifte is opgenomen in hetzelfde proces-verbaal als het verhoor. Hiermee is volgens de klachtonderzoeker en politieambtenaar Th. afgeweken van de gebruikelijke procedure om een aangifte afzonderlijk op te maken. Hierdoor kon geen "bewijs van aangifte" worden uitgereikt. Voor inzage in de stukken werd verzoeker verwezen naar de officier van justitie. De Nationale ombudsman is van oordeel dat er in dit geval onvoldoende aanleiding was om van de gebruikelijke procedure af te wijken. De politie heeft hiermee gehandeld in strijd met het beginsel van professionaliteit.

De onderzochte gedraging is op dit punt niet behoorlijk.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van het regionale politiekorps Limburg Zuid te Maastricht, is:

gegrond ten aanzien van:

- het verzoeker twee uur laten wachten alvorens te woord te worden gestaan, wegens schending van correcte bejegening;
- het schreeuwen tegen en het provoceren van verzoeker, wegens schending van correcte bejegening;
- het tijdens het verhoor opnemen van de aangifte in hetzelfde proces-verbaal als het verhoor, wegens schending van het vereiste van professionaliteit.

niet gegrond ten aanzien van het eerst horen van W. als verdachte.

Onderzoek

Op 24 juli 2002 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van de heer T. te Maastricht, met een klacht over een gedraging van het regionale politiekorps Limburg Zuid te Maastricht.

Naar deze gedraging, die wordt aangemerkt als een gedraging van de beheerder van het regionale politiekorps Limburg Zuid, werd een onderzoek ingesteld.

In het kader van het onderzoek werd de beheerder van het regionale politiekorps Limburg Zuid verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben.

In verband met zijn verantwoordelijkheid voor het justitieel politieoptreden werd ook de hoofdofficier van justitie te Maastricht over de klacht geïnformeerd en in de gelegenheid gesteld zijn zienswijze kenbaar te maken, voor zover daarvoor naar zijn oordeel reden was.

De hoofdofficier van justitie maakte van deze gelegenheid geen gebruik.

Tijdens het onderzoek kregen het regionale politiekorps Limburg Zuid en verzoeker de gelegenheid op de door ieder van hen verstrekte inlichtingen te reageren.

Tevens werden W. en H. als getuige aangeschreven om een aantal vragen te beantwoorden. De getuigen reageerden niet op de schriftelijke en telefonische verzoeken daartoe vanuit het Bureau Nationale ombudsman.

Voorts werd van politieambtenaar Th. een verklaring opgenomen.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen.

De korpsbeheerder en de politieambtenaar Th. deelden mee zich met de inhoud van het verslag te kunnen verenigen.

Verzoeker gaf binnen de gestelde termijn geen reactie.

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie:

Verzoekschrift van 28 december 2004, met bijlagen.

Machtiging van H. en W., ontvangen op 2 mei 2005.

Openingsbrieven van de Nationale ombudsman van 3 juni 2005.

Uitgewerkt verslag van de bandopname van het gesprek van 5 oktober 2001, ontvangen op 19 juli 2005.

Standpunt korpsbeheerder van 29 augustus 2005.

Reactie van verzoeker van 31 oktober 2005.

Bandopname van het gesprek van 5 oktober 2001, ontvangen op 9 december 2005.

Telefonische verklaring van politieambtenaar Th. van 15 december 2005.

Reactie verzoeker op verklaring politieambtenaar Th., ontvangen op 24 januari 2006.

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.

Achtergrond

1. Wetboek van Strafvordering

Artikel 29

"1. In alle gevallen waarin iemand als verdachte wordt gehoord, onthoudt de verhoorende rechter of ambtenaar zich van alles wat de strekking heeft eene verklaring te verkrijgen, waarvan niet gezegd kan worden dat zij in vrijheid is afgelegd. De verdachte is niet tot antwoorden verplicht.

2. Voor het verhoor wordt de verdachte medegedeeld dat hij niet verplicht is tot antwoorden.

3. De verklaringen van den verdachte, bepaaldelijk die welke eene bekentenis van schuld inhouden, worden in het proces-verbaal van het verhoor zooveel mogelijk in zijne eigen woorden opgenomen. De mededeling bedoeld in het tweede lid wordt in het proces-verbaal opgenomen."

2. Wetboek van Strafvordering, Tekst en commentaar, p. 82

"Aanvang verhoor

Gelet op de cautie die gegeven moet worden, is het van belang op welk moment het verhoor van de verdachte aanvangt. Hiervoor zijn de feitelijke omstandigheden, die een verdenking van een strafbaar feit kunnen doen ontstaan, doorslaggevend. De Hoge Raad beschouwt als verhoor in de zin van artikel 29: `alle vragen aan een door een opsporingsambtenaar als verdacht aangemerkt persoon betreffende diens betrokkenheid bij een geconstateerd strafbaar feit' (HR 2 oktober 1979, NJ 1980, 243; HR 23 mei 1995, DD 95.402; HR 10 oktober 1995, DD.96.55; Corstens 2005, XI.5)."